

KOLMEKYMMMENTÄ VUOTTA KANADAN METSISSÄ

**Paljon hikeä, vähän verta
ei kyyneleitä**

Tauno Alkula
Tapani Alkula

Sisällysluettelo

Esipuhe

Ennen lähtöä

Sota-ajan lapsi

Pilvet kasautuvat

Kolunkylän savotta

Ammattitaitoa armeijasta

Uusi mahdollisuus

Lähtövalmisteluja

Ontario

Atlantin yli

Töihin

Island Laken eläimiä

Onnettomuus

Muita Island Laken saman kevään onnettomuuksia

Kyläelämää

Metsäpalon mukana Island Lakelta Chapleauhin

Laurin talo

Persoonia

Sudbury

Lentokokeilun jälkeen kaivokseen

Maan alle

British Columbia

Lännelle Port Moodyyn

Ensi kertaa Vancouverin saarella

Leipurijunioon ja rakennuksille
Rahan haju söi autoa
Floattikämpälle
Simpukoita vuorella
Etiopian Keisari Vancouverissa
Saunojen tekoon
Pakolla liittoon ja muuta byrokratiaa
Vihainen rouva ja leipäveitsi
Hienostolle hikeä
Omaa hikeä saarella
Isäntä ja SS-mies
Oikeudessa
Timberjack
Autokolari seitsemän miljoonaa vuotta sitten
Kahden auton tukkeja
Pahoissa paikoissa
Hauska Hanski
David
Emil
Mummo siiterin oksalla
Uri Gellerinkö tihutyö
Harrison Lake
Kalliovuorten kokemuksia
Kosti ja karhu
Vesisaha
Rocky Bay
Kokish Camp
Gold Riverin tapahtumia
Sidewinder

Joulumatka Yhdysvaltoihin
Elizabeth Taylor ei ollut kotona
Uhkapeliä ja atomipommeja
Tytöt ja Tahsis
Myrskyt
Osakekauppaa ja kiitolaukkaa
Sisu Investment
Ray Flo
Suomessa 1985
Haida Gwaii
Kaikenlaisia matkoja
Saaret
Haida Gwaiin eläimiä
Silva Service
Paarmajärvi
Fish Trap Bay
Uuno
Porcher Island
Patricia
Neiti R
Vainajia
Carl Rooms
Levoton maalari
Kansalaisuus
Filmitähtenä
Suuri maa – pienet toleranssit
Suomen uutisia ja järjestötoimintaa
Uskontoja
Paluu Suomeen

Kotoista outoa

Muuttunut kotiseutu

Kiitokset elämästä – onko aihetta?

Tietoa kanadansuomalaisista tarjonneita teoksia:

Esipuhe

Kirja on kahden henkilön yhteistyön tulos, mutta vain Tauno on ollut Kanadassa ja vain hän on kertonut kokemuksistaan. Hän on sanellut äänitiedostot, joiden pohjalta Tapani on laatinut tekstin kirjalliseen muotoon. Tauno on luonnollisesti nähnyt ja hyväksynyt lopputuloksen.

Pääosin Kanadaan keskittyvä teksti vaatii pari kommenttia. Ensinnäkin paikoin hurjat ja poikkeukselliset kokemukset korostuvat joissakin aineiston osissa. Jostakin syystä ne pyrkivät esiin, vaikka suurin osa ajasta on ollut aivan tavallista, kovaa työtä ja yhteyksiä normaalien, mukavien ihmisten kanssa. Tekstin ei siis pidä olettaa antavan edustavaa kuvaa Suomesta Kanadaan muuttaneista siirtolaisista tai kanadalaisista. Joillakin Suomesta Kanadaan muuttaneilla oli ongelmia alkoholin ja poliisin kanssa, mutta enemmän oli alkoholia vain kohtalaisesti käyttäviä ja myös täysin raittiita maahanmuuttajia, jotka pysyttelivät lain oikealla puolella.

Samantyyppisistä syistä kirjan perusteella ei pidä muodostaa yleiskuvaa Kanadasta maana eikä Vancouverista tai muista paikkakunnista kaupunkeina tai asuinpaikkoina. Koska Vancouverissa vietetty aika oli lyhyempi kuin työmailla vietetty aika, kaupunkiasunnoiksi valikoituivat alhaisen vuokratason levottomat alueet, joilla elämän varjopuolet korostuivat ympäristössä. Tarjosihan tämä toisaalta myös uteliaalle mielelle paljon kiinnostavaa materiaalia. Kuten tekstissä mainitaan ”ikkunasta ulos katsoessa oli kuin olisi elokuvaa seurannut” monenkirjavan väen asuttamien vilkkaiden katujen varsilla.

Vancouver on kuitenkin kaunis, rauhallinen ja turvallinen kaupunki, jossa kaikkialta maailmasta tulevat asukkaat ja

turistit elävät normaalisti pääosin sopuisaa elämää.

Monista henkilöistä on käytetty oikeita nimiä, mutta arveltaessa, että kerrotut asiat voisivat saattaa mainitun henkilön tai hänen läheisensä kielteisen huomion kohteeksi, on nimi muutettu tunnistamattomaksi.

Itse kokemusten luonteesta johtuu, että teksti joskus hyppelehtii paikasta toiseen ja taas takaisin. Työmaat olivat melko lyhytkestoisia, ja välillä muualla tarjoutuneiden urakoiden jälkeen saatettiin palata samoille seuduille uudestaan. Jäsennyksen pääjaksot jakautuvat Suomessa, Ontariossa, Brittiläisessä Kolumbiassa ja jälleen Suomessa vietettyjen kausien mukaan.

Kuten yleensä, aineiston keruu on ollut suurin työ. Se on vaatinut kolmekymmentä vuotta Kanadassa ja lisäksi alussa ja lopussa kerrottua Suomen aikaa kymmeniä vuosia sekin. Itse kokemusten sanelu ja kirjoittaminen kestivät vajaat kaksi vuotta.

Soini ja Helsinki, syyskuussa 2021

Tauno Alkula

Tapani Alkula

Ennen lähtöä

Sota-ajan lapsi

Synnyin kevätpäiväntasauksen aikaan vuonna 1938 kotitalossa, samalla paikalla, jossa nytkin asun. Olin alle kaksivuotias, kun talvisota alkoi. Ennen rauhan tuloa ehdin siihen ikään, että minulla on heikkoja muistoja sotilaista, jotka kävivät lomalla ja lähtivät taas jonnekin. Osa palasi, eivät kaikki. Setäni Heikki oli läheisin kaatunut. Jotenkin vuodet ovat jääneet mieleeni puutteen aikana. Pienen lapsen mieleen sota-aika tunkeutui muutenkin. Äitini kertoi, että tein suositusta laulusta oman versioni. Nukuin kehdossa, ja kun heräsin, esitin oman sanoitukseni: "Maitoo pullohon, poikas valveill' on."

Meillä, kuten useimmissa taloissa oli Karjalan evakkoja majoitettuna. Monikin perhe ehti viivähtää hetken ennen lopulliseen sijoituspaikkaansa siirtymistä. Oli Kaasalaiset, Sihvot ja Roihan mummo, joka jo muutaman yön jälkeen siirtyi muualle. Impilahden Välmäeltä tulivat Mikkoset, joiden ikäisestäni pojasta Martista tuli leikkitoiverini. Murteet olivat erilaisia, mutta hyvin tulimme keskenämme toimeen ja monenlaista puuhasimme.

Kaverinani oli toinenkin Martti, tien toisella puolella asunut naapuri. Hänen kanssaan kalastimme innokkaasti. Lähistön puolella tusinalla lammella ongimme ja pidimme katiskoitakin. Hauet ja mutapohjaisten lampien mustat ahvenet maistuivat sekä meille että naapuruston kissoille.

Huolettomaan aikaan sopii hyvin runo "liehuvin kutrein kiidettiin piennarta pitkin". Tarkoitukseni on tässä kertoa, mille poluille kutrit ovat karisseet niin että on tultu

nykyisyyteen, jolloin kiiltävin kaljuin kömmitään katveessa koivuun.

Varhaislapsuuteni oli yleisilmeeltään onnellista ja hyvää aikaa. Asiaan kuului, että voimien kasvaessa osallistuin kotipuuhiin, kannoin puita, pesin astioita ja siirryin raskaampiin töihin varttuessani. Silloin jaksoi vaivatta töiden jälkeen harrastaa – pääasiassa liikuntaa.

Kukonkylän urheilukenttä oli hyvässä kunnossa, ja monena kesäiltana huusin ääneni käheäksi kannustaessani pesältä toiselle kiitäviä joukkueovereitäni. Yleisurheilua harrastettiin jonkin verran myös. Minä pidin eniten kuulantyyntä. Valmennusta ei siihen aikaan ollut, ja epäilen mahdollisuuksiani siinä lajissa. Minulla ei siihen ollut tarpeeksi massaa. Ei soutuveneestä voi tykillä ampua. Painonnostaja minusta olisi saattanut tulla. Kauppias Antti Ahopelto oli ostanut levytangon ja painoja, jotka hän pian myi koulun käyttöön. Painoja oli tosin vain 108 kg. Ilman harjoittelua työnsin 100 kiloa suorille käsivarsille, ja tunsin voiman jylläävän. Minulla olisi ollut kova kehittymisen halu, mutta kuitenkin innostus hiipui kun järjestettyä toimintaa ei ollut eikä muita harjoittelijoitakaan.

Pilvet kasautuvat

Isä oli sodan jälkeen Soinin kansanhuoltolautakunnan johtaja. Hänellä oli kuukausipalkka, joten tulimme kohtalaisesti toimeen.

Isä ei ollut maanviljelyksestä kiinnostunut, kun taas äidille kotitalan viljely ja kehittäminen olivat tärkeitä asioita. Kaikki sujui hyvin 1940-luvun loppuun. Sitten syttyi Korean sota. Isä alkoi kansanhuollon lakkauttamisen jälkeen ostella puutavaraa. Hän ei ollut minkään yhtiön asiamies, vaan toimi itsenäisesti. Sodan alkuvaiheessa puun hinta nousi nopeasti. Isä menestyi hyvin, koska pystyi myymään ostohintaa kalliimmalla. Hän sai mukaansa serkkunsa Lauri Jousmäen, jolla oli ajokortti. He ostivat Kannuksesta vuosimallin -38 Fordin, jolla Lauri vei puukuormia satamaan ja rautatieasemalle. He menestyivät hyvin ja pian he ostivat uuden Reinin-Fordin, kaksitahtisen dieselin. Molemmille autoille riitti ajoa. Sitten Korean sota päättyi. Puutavaran hinta laski nopeasti. Isällä oli silloin melko suuret myymättömät varastot, jotka tuottivat tappiota. Myös alkoholi oli tullut kuvioihin. Ehkä ilman sitä tilanne olisi ollut vielä jotenkin pelastettavissa, mutta nyt edessä oli syvä sukellus. Kiinteistö oli kiinnitettyinä Soinin Säästöpankille, koska toimintaa oli laajennettu velkarahalla. Tampereen Halko -niminen yhtiö oli suuri velkoja, joka halusi hakata tilan metsää satojen tuhansien markkojen saamistensa turvaamiseksi. Pankilla olisi ollut mahdollisuus estää hakkuut. Pankinjohtaja Rauha Anttila oli kannattanut tilan pelastamista joustavalla toiminnalla. Kuulin, että johtokunnassa ollut tuttu isäntämies oli puoltanut hakkuiden sallimista, vaikka ne uhkasivat vähentää panttina olevan tilan arvoa. Isäntä oli ilmoittanut tarvittaessa huutavansa talon pakkohuutokaupasta hinnalla, jolla pankki saisi

saatavansa. Tämä kanta voitti, ja metsässä alkoivat sahat suihkia ja kirveet paukkua. Muistan myös, kuinka Tampereen Halon ostoasiamies tuli asianajajan kanssa hakemaan hakkuulupaani isän ja äidin allekirjoituksia. Minulta jäi äidiltä kysymättä, oliko hänenkin aivan pakko allekirjoittaa, mutta ilmeisesti vaihtoehtoa ei ollut.

Metsästämme hakattiin arvokasta männikköä ja vietiin se velkojen kuittaamiseksi. Kotimetsästä hakattiin myös oksaista pellonreunusmännikköä. Työn hoiti pääasiassa kolme kyläläistä, isä kahden poikansa kanssa. Puimalatomme päähän he ajoivat pinon, jonka pyysin päästä parkkaamaan. Työnjohtaja antoikin tämän vajaan viiden kuution urakan minulle. Tuskin se muita olisi juuri kiinnostanutkaan. Puut olivat pahinta lajia paksuoksaisia pölkkyjä, joita kuoriessa käsivarret ja hartiat saivat oikein kunnon tärinäkäsittelyn. Muiden hakkuualueiden silkoisimmat propsit menivät toisten nyljettäviksi.

Joulukuun 4. päivänä vuonna 1953 meillä oli sitten irtaimiston pakkohuutokauppa. Kaikki oli vasaran alla. Meillä oli kolme lehmää, ja kun äiti tuli aamulypsyltä, hänellä ei ollut mitään tietoa, olisiko illalla enää lehmiä, joita lypsää. Lehdessä oli ollut kuulutus, ja paikalla oli paljon väkeä. Isosiskoni Anja oli ollut Ruotsissa jonkin aikaa töissä, ja hänelle oli kertynyt hiukan rahaa. Anja alkoi tehdä tarjouksia. Paikkakunnan yleisö osoitti uskomatonta ymmärtämystä ja hienotunteisuutta eikä nostanut hintaa kertaakaan sen jälkeen kun Anja oli huutonsa tehnyt. Vain jousikarhi ja auton etupäästä tehdyt hevosvetoiset kumikärryt menivät muualle, koska niitä ei yritettykään itse huutaa, muuten saimme kaiken takaisin, ja hyvin kohtuulliseen hintaan. Lehmätkin säilyivät, ja äiti pääsi vielä illallakin lypsylle.

Anja-siskoni pelasti vielä kiinteistön pakkohuutokaupalta. Hän meni Helsinkiin aloittamaan siellä omaa elämänsä. Veikko Vennamo oli ASO:n (maatalousministeriön asuntoasiainosasto) johtajana. Anja meni suoraan hänen

puheilleen ja sai aikaan, että valtio lunasti kiinteistön pankin kiinnelainoja vastaan. Koska valtio ei myynyt alaikäiselle kiinteää omaisuutta, ja koska olin alaikäinen, olin vuokralla kotonani muutaman vuoden. Heti kun tulin täysi-ikäiseksi, menin Seinäjoelle, jossa allekirjoitetuilla papereilla sain tilan valtiolta. Valtio ei lisännyt pankille maksamansa lainasumman perusteella syntyneeseen velkaan muuta kuin joitakin puhelinkuluja. Taloudellisesti kaupan teki mahdolliseksi minulle myönnetty pitkä ja halpakorkoinen valtion laina. Lisäksi kauppaan liittyi elinkelpoisuusehto: oli joko rakennettava uusi päärakennus tai raivattava viisi hehtaaria uutta viljelysmaata.

Yritin viljellä tilaa, mutta minulla ei ollut ammattitaitoa eikä oikein opettajaakaan, joten usein menttiin yrityksen ja erehdyksen kautta. Jotenkuten aloimme silti selvitä. Seuraavaksi piti aloittaa talon rakentaminen. Nykyinen asuinrakennus tehtiin silloin. Muutimme joulukuun neljäntenä vuonna 1962, pakkohuutokaupan vuosipäivänä, yhdeksän vuotta myöhemmin. Taloudellisesta romahduksesta seurannut vuosikymmenen kriisi ei vielä ollut ohi. Lainaa maksettiin vielä monta vuotta osin Kanadasta lähettämilläni rahoilla.

Vaikka huutokaupasta selvittiin pelättyä paremmin, talous oli edelleen tiukalla. Kolmesta lehmästä meijeriltä saatu maitotili ei ollut suuri, ja muuten oli satunnaisista metsätöistä saatuja vähäisiä tuloja.

Ennen armeijaan menoa olin mm. Ruoveden Kekkoscylässä metsänhakkuussa. Kotoa lähtiessäni sain ilmaisen kyydin, kun naapuri Kalle Puiras lähti Siiri-hevosineen ajamaan saman seudun, joskin eri työmaan puita. Hän tarvitsi hevosen ja reen kuljetukseen kuorma-auton, jonka kyytiin minäkin mahduin. Kallelle oli löydetty vuokra-asunto talosta, jossa Siiri pääsi talliin. Kävin vain yhden kerran tutustumassa hänen oloihinsa.

Enqvist-yhtiö oli vuokrannut käyttöömme suuren talon, josta aamuisin lähdimme oksaisen, pitkän kuusikon

kimppuun ja jonne illalla märkinä ja väsyneinä palasimme. Nuorelle miehelle työ oli raskasta pokasahan kihnuttamista. Koneita ei vielä ollut. Sain myös ensi kokemukset kämppäelämästä. Meitä oli toistakymmentä miestä vanhan maalaistalon huoneissa, joissa nukuttiin ylä- ja alasängyissä. Vaatteet levittivät kuivaessaan kosteutta ja hajuja. Tupakointia ei ollut mitenkään siihen aikaan rajoitettu, joten savua riitti. Porukasta irtosi pieruja vähän väliä, ja monilla oli yskää, kuten minullakin jonkin aikaa. Haju- ja äänimaisemaan tietysti tottui eikä se mitenkään silloin vaivannut. Ruoka oli hyvää, siitä voi vieläkin kiitellä meille kokannutta Karijoelta tullutta Helmi-emäntää.

Vuoden 1957 kevättalvella olin naapurin miesten kanssa Ähtärin Niemiskylällä savotassa. Minä, Uuno ja Arvo kaadoimme, karsimme ja katkoimme puut. Poikien isä oli matkassa hevosien kanssa ja ajoi pöllit tienvarteen. Asuimme metsäkaupat tehneiden viiden ikäneidon isossa, vanhanaikaisessa talossa. Meille oli laitettu tupaan kerrossängyt. Uuno nukkui toisen sängyn yläpetillä. Joskus hän oli aamu-uninen. Isä-Matti ei tästä pitänyt, vaan hätisti poikaansa rehevällä Kauhavan murteella: "Nouse ylähä ja tuu alaha, tahi ne veisaavat sulle."

Vuokraemännistämme nuorin oli 47-vuotias. Muiden ikinä en tiedä. Vanhinkin, Elvi, uskoi voivansa ajatella yhteistä elämää, jos Niemisveden yli tulisi uljas prinssi soutaen. Ei sellaista kuitenkaan kuulunut, ja naiset jatkoivat yhteistä elämäänsä omien rooliensa mukaisesti. Yksi oli keittäjä, toinen ompelija, kolmas hoiti navetan, neljäs hevosajot ja viides oli hallintojohtaja, joka hoiti juoksevat asiat. Hyvin he vaikuttivat tulevan toimeen ja onnistuivat meille miehillekin tarjoamaan asunnon ajaksi, jolloin sitä tarvitsimme.

Matti osti vielä savotan lopuksi talosta löytämänsä puimakoneen ja lähti tuomaan sitä kotiinsa. Kevät oli jo niin pitkällä, että reki tihkoi joissakin tielle paljastuneissa hietikoissa. Vetävään hevosvoimaan yhdistettynä neljä miesvoimaa riitti työntämään lastin vaikeimpienkin kohtien

yli, ja Matti sai koneen kotiinsa 30 kilometrin matkan jälkeen.

Kolunkylän savotta

Kesällä 1957 Rosenlew-yhtiö tarvitsi metsätyöntekijöitä Soinin Kolunkylälle. Minulle se sopi, koska muuta tekemistä ei ollut, ja työmaa oli vain kymmenen kilometrin päässä kotoani. Yhtiö oli rakentanut eri puolille Suomea kuusi metsäkämpää, joiden sanottiin olevan kaikkein uudenaikaisimpia siihen tarkoituksen tehtyjä. Siellä oli omat huoneet ja suihkut. Ammattikokki oli palkattu laittamaan ruokalaan syötävää. Kolunkylän Mäkihovi oli yksi näistä taloista, siisti ja kaikin puolin mukava paikka.

Sain työpaikan. Vaikka matka olisi ollut päivittäin pyörälläkin kuljettavissa, menin kuitenkin Mäkihovin asukkaaksi. En muista vuokran määrää tarkasti, mutta ei se mielestäni varmaan kovin korkea ollut, koska en valinnut kotona asumisen vaihtoehtoa.

Ensi työnä oli hakatun alueen kulotus. Risut ja muu roska poltettiin pinnalta pois. Heti alussa tuli ryöstäytyi kulotusalueen ulkopuolelle, mutta husaamalla saimme karkulaisen kuriin eikä suuria vahinkoja päässyt syntymään. Kiirettä piti, mutta palokuntaa ei tarvittu.

Uutta metsää piti saada kasvamaan. Kaksi miestä eteni rinnakkain vetäen kuokalla maahan sopivan kasvualustan. Perässä tuli kylväjä - useimmat olivat naisia - ja tiputteli siemenet kahden kuokkijan tekemiin läntteihin, tallasi päälle painaakseen siemenet tiukasti kasvualustaan ja siirtyi seuraavaan kylvöpaikkaan. Työ oli riuskatahtista mutta ei kovin rankkaa.

Päivän ja ruokailun jälkeen oli vielä voimia mennä pelaamaan Kolunkylän nuorten kanssa lentopalloa.

Kun kylvöalue saatiin valmiiksi, siirryttiin toiseen paikkaan raivaamaan nuorta kasvavaa metsää. Koneita ei ollut, joten vesuria heiluttelemalla saatiin kasvutilaa vievä risukko ja

muut turhat puut lakoon. Työtä tehtiin lähekkäin, mutta onnettomuuksia ei silti sattunut. Läheltä tosin piti. Kuortanelainen kaveri huusi minulle, että voisin kaataa puun hänen niskaansa jos ehtisin. Tällaista kiusottelua tietysti porukassa harrastettiin. Minäpä iskin pienen puun nurin, vedin sen vesurilla kumoon niin, että ohut latva piiskansiiman tavoin iski huutajaa selkään. Hän nuukahti mahalleen maahan ja säikäytti minut kunnolla. Ei hänelle mitään vammoja siitä onneksi tullut.

Muistan, että tämän savotan aikaan Kukonkylän nuorisoseuran talolla näytettiin Edvin Laineen Tuntematon sotilas, joka siihen aikaan oli melko uusi elokuva. Poljimme työpäivän päätteeksi runsaan 10 kilometrin matkan näytökseen. Vähän yli elokuvan puolenvälin jälkeen nousi ukonilma. Sähköt katkesivat, emmekä nähneet loppua. Vahingon korjaamiseen tuli tilaisuus kun olin armeijassa. Meidät marssitettiin katsomaan Tuntematonta sotilasta elokuvateatteriin. Olin ollut edellisen yön yöpäivystäjänä, mikä vaati veronsa niin että nukahdin kesken kaiken. Taas jäi filmin loppu näkemättä. Nyt olen sen jo nähnyt moneen kertaan itsenäisyyspäivinä ja varmaan muutenkin.

Rosenlewin työt loppuivat kesän jälkeen. Jouduin taas etsiskelemään pieniä, lyhytkestoisia töitä milloin mistäkin lähiseudulta.

Eräs työmaa oli Mäkelänkylällä, kahdeksan kilometrin päässä kotoa. Tieosuus mentiin polkupyörällä ja sen jälkeen kahlattiin hangessa vielä kilometrin verran. Talvi oli runsasluminen, ja pakkastakin sen verran kuin kylmänä talvena yleensä on.

Uutena tulokkaana sain huonoimman palstan, koska vanhat tekijät olivat jo parhaat alueet saaneet, eihän yhtiön entisiä soppaluita, kuten siihen aikaan sanottiin, voinut huonoimpaan paikkaan laittaa. Kuusikko oli harvahkoa, vähän kitukasvuista ja oksaista. Pölkyt kaadettiin ja katkottiin määrämittäisiksi pokasahalla. Kaarisaha oli vielä tuntematon keksintö.

Puut myös parkattiin metsässä ja pinottiin vähintään metrin korkuisiksi karkoiksi. Karkot eivät olleet pinon muotoisia vaan pölkyt asetettiin kolmion muotoisesti aina yksi pölky sivulleen. Näin saatiin harvassakin metsässä kasa vähintään metriä korkeaksi vähemmällä kantamisella, ja hevosmies löysi puut, eivätkä puut peittyneet lumeen. Parkkuupukki raahattiin lumessa kahlaten aina seuraavan pinon paikalle. Pölkyjä ei ollut aivan lähellä riittävän korkean karkon tekemiseen, joten niidenkin kanniskelu umpihangessa nosti hikeä pintaan. Työpäivän jälkeen odotti kotimatka, alku kävellen ja loppumatka pyörällä.

Kun tätä oli toistanut riittävästi, odotti jo ensimmäinen palkkapäivä. Siihen aikaan tili maksettiin latomalla setelit kouraan työmaalla. Ei siinä paljon taskuun pantavaa kertynyt, mutta jotain kuitenkin. Olipahan omaa, itse ansaittua rahaa.

Kun pääsin kotiin, edessä oli karvas pettymys ja ärtymys. Postissa oli tullut konstaapeli Onni Ollikaiselta ulosottouhkaus. Oli kirkollisverorästä. Osa siitä oli muistaakseni jo isältä peritty, mutta kaikkea ei ollut saatu. Nyt vaatimuksena oli, että jollei maksua määräpäivään mennessä suoriteta, virkavalta tulee ulosmittaamaan lehmän, yhden kolmesta, jotka meillä oli. Silloin kirkollisvero perittiin erillisenä eikä muun verotuksen yhteydessä.

Sattui niin, että vaadittu summa oli jokseenkin tarkkaan samansuuruinen kuin tilini. En muista pitkö jostain löytää vielä markka lisää vai jäikö minulle rästin maksamisen jälkeen vielä markka palkakseni.

Tiedän, että kaikki meni maallisen lain mukaisesti, mutta kuitenkin tuo oli niin kova isku köyhälle nuorelle pojalle, että sitä ei voinut ihan laastarilla paikata, tarvittiin leikkaus. En voinut kirkkoa instituutiona katsoa hyvällä vaan hankkiuduin siitä eroon. Muistelin, että Raamatussa sanotaan: ”Joka köyhää armahtaa, hän lainaa Herralle.” Tuli mieleeni, että tätä jaloa periaatetta ei kirkko nyt onnistunut edes tyydyttävästi noudattamaan.

Ammattitaitoa armeijasta

Muutamien pienempien savotoiden jälkeen oli vuorossa armeija. Pääsin toiveideni mukaan autokomppaniaan. 4. erillinen autokomppania toimi Hämeenlinnassa Poltinahon kasarmilla. Siellä alkoi auton ajon ja huoltamisen asianmukainen koulutus. Anoin alokasvaiheen jälkeen siirtoa joko Tampereelle Hätiälään tai Lahteen Hennalaan. Päädyin Hennalaan, joka oli minulle mieleinen paikka. Armeijassa meni 11 kuukautta. Opin silloisten autojen saloja ja opin suoriutumaan myös miehistönkuljetuksista, joskus vaikeissa talviolosuhteissa, joskus hyvissä keleissä. Saimme koeajaa myös häkäpönttöautoa. Siinä ajon aikana säädettiin vivusta käsipelillä sytytyksen ajoitusta kulkunopeuden mukaan.

Armeijan ambulanssilla oli vakituinen kuljettaja, mutta hänkin tarvitsi joskus iltä- ja kotilomia, joten me kuorma-autokuskit päivystimme vuoroittain tarpeen mukaan. Olin muutaman kerran päivystäjänä, ja vallankin yksi kerta on jäänyt mieleeni. Hennalassahan oli keskussotilassairaala kakkonen. Kerran sieltä soitettiin että kaupungin sairaalasta pitää hakea veripullo, ja sillä on kiire. Mukaan lähti lääkintäalikersantti ja sitten mentiin. Jotenkin siitä nuori mies nautti kun painoi menemään pillit päällä ja valot vilkkuen Aleksanterinkatua ja liikenne siirtyi edestä sivuun. Pois tullessa Aleksanterinkadulla joltain poikkikadulta työntyi linjaauto poikkipäin eteen, mutta onneksi sitä ajoi ammattikuski, joka ei säikähtänyt eikä painanut jarrua, koska oli jo poikkipäin edessä. Hän lisäsi kaasua, ja minä koukkasin puolittain jalkakäytävän puolelle. Onneksi jalkakäytävän reuna oli niin matala että mitään vahinkoa ei tullut. Sitten kun olimme Helsinkiin johtavalla maantiellä ja laskimme kohti Hennalan liikenteenjakajaa, poliisi oli pitämässä liikennevalvontaa tien varrella. Minulla oli hälytys

pois päältä ja laskin kuitenkin noin 100 km:n tuntinopeudella menemään. Poliisit pysäyttivät ja alkoivat ottaa henkilötietoja. Sanoin, että meillä on kiire, toimikaa nopeasti. Kysyivät, missä potilas on.

Lääkintäalikersantti näytti veripulloa ja sanoi potilaan olevan siinä. He ottivat tiedot ja antoivat mennä. Kun tultiin sairaalaan, kysyin, oliko tällä kiire. Heidän mukaansa varmasti oli. Kerroin heille poliiseista. Kun olin jo kasarmilla autotoimistossa, lääkäri soitti ja sanoi, että jos siitä ajosta jotain kuuluu niin käskekää soittamaan hänelle. Seuraavana päivänä oli poliisiauto nähty sairaalan pihassa. Minulle tuli sitten määräys mennä Launeen poliisivartiokonttoriin kuulusteluja varten. Komppanian huoltopäällikkö majuri Vihtonen lupasi lähteä mukaan. Ei häntä kuitenkaan näkynyt. Poliisilaitoksella oli päivystäjänä joku vanhemman näköinen konstaapeli. Juttelimme hetken aikaa ja kaikki oli okay. Ei rangaistusta. Ei myöskään armeijan puolelta tullut mitään muuta kuin myötätuntoa. Muuten oli kyllä tarkkaa. Jos normaaliajossa sai ylinopeussakon, armeijan kortti lähti välittömästi kuivumaan.

Siviiliin palattuani kelpasin siis hyvin autoilijaksi, ja kylämme taksimies Veikko Vapalahti palkkasi minut työhön. Hän oli jo perheellinen mies eikä ollut enää kiinnostunut viikonloppujen tanssija iltamakyydeistä, joten ne tulivat minulle. Ennen en ollutkaan pystynyt maksamaan kyytejä enkä pääsylippuja, joten pääsin nyt vasta tutustumaan tähän ajanvietteeseen, ja minulle jopa vähän maksettiin siitä. Lisäksi taksikuskit pääsivät ilmaiseksi sisään huvitilaisuuksiin. Näistä ajoista tuli minulle tervetullut henkireikä ulkomaailmaan.

Armeijassa hankitusta ajotaidosta oli muutakin hyötyä. Olisin voinut päästä linja-autonkuljettajaksi. Liikennöitsijä Toivo Peura aloitteli toimintaansa ja pyysi minua ajamaan. Vaikka en omistanut linja-autokorttia, kokeilin työtä kolmen päivän ajan. Peura oli jo järjestänyt käyttööni linja-auton ja

sopinut korttiin vaaditusta ajokokeesta, joka tapahtuisi Seinäjoella. Kotona syyskynnöt ja muut tilan työt vaativat kuitenkin aikaa niin, että suunnitelmasta oli luovuttava. Jos olisin silloin lähtenyt linja-autoilijan tielle, olisin saanut säännöllisen tulonlähteen ja Kanada olisi ehkä jäänyt näkemättä.

Muutamana talvena olin myllärinä Sulo Rinteen myllyssä, jonka kaksi kiviparia hienonsivat jyvät jauhoksi, ja lisäksi oli käytössä ryynikone. Kesällä myllyä ei juuri tarvittu. Talvisin työ oli kylmää ja pölyistä, ei muuten hullumpaa. Siellä sattui tapahtuma, jonka seuraukset olisivat saattaneet olla hyvinkin vakavat. Kuulin kivien jyrinästä, että niiden väliin ei enää juossut jyviä tavalliseen tapaan. Kun katsoin aukkoon, joka johti jyvät kaatosäiliöstä kivien väliin, näin jotakin, jota luulin ensin kissan ulostukseksi. Siihen aikaan aittojen ovissa oli kissanmentäviä reikiä, jotta mirrit pääsivät jahtaamaan jyviä verottavia hiiriä. Joskus katit jättivät terveisensä jyvähinkaloon eikä sitä välttämättä aina huomattu. Pötky ei kuitenkaan näyttänyt aivan ulosteelta, joten kurotuin ottamaan sitä ja sainkin sen käteeni ennen kuin se ehti kivien väliin. Pitelin käsissäni dynamiittipötkyn puolikasta. En tiedä, olisiko mylly räjähtänyt, jos en olisi ehtinyt ajoissa hätiin. Ainakin tapahtuma melkoisesti ajattelutti siihen aikaan, ja kunnollisen säikähdyksen se antoi, koska muistan sen vieläkin selvästi.

Sulo Rinteelle tein myös muita töitä. Kävin hakemassa hänen ostamansa traktorin Helsingistä Keskon päävarastolta, kylän ensimmäisen nelivetoisen traktorin, Nuffieldin. Menin junalla ja ajelin upouudella traktorilla kesäyössä puolen Suomen halki kotiinpäin. Myöhemmin olimme Esko Leppälän kanssa Rinteen traktoreilla työssä Saarijärven Kalmarin kylässä Kelkkamäen tienoikaisissa uudelta linjaukselta ammuttavaan kallioon poraamassa latausreikiä. Esko kohtasi loppunsa myöhemmin samana keväänä ollessaan kotinsa lähellä Laasalankylässä nostamassa kiviä tien vieressä vetokoululla. Suuri kivi sai

traktorin pyörähtämään kumoon, Eskon pää jäi pyörän ja tien väliin, ja kuolema seurasi parin tunnin sisällä.

Yhden talven ajoin kylän kauppiaan Heikki Yltiön myymäläautoa. Parin viikon aikana mukana kiersi myymäläapulainen, jolta opin ammatin salat ja auton pysähdyspaikat, joita oli ympäri pitäjää eri päivien ajoreittien varsilla. Nuori mies pitää autolla ajosta, työni oli sosiaalista, ja emäntiä oli hauska jututtaa. Olisin varmaan viihtynyt tässä työssä pitempäänkin, mutta lainaehtojen mukaisen uuden asuinrakennuksen teko meni edelle. Näiden kokemusten jälkeen saatoinkin kuitenkin kerskua, että tunsin kaikki soinilaiset. Kun ajoin taksia, tutustuin nuoriin, myymäläauto tutustutti emäntiin ja mylly isäntiin. Ei tässä edes ollut kovin paljon liioittelua.

Omasta metsästä löytyi vielä hakkuiden jälkeen rakennuspuita riittävästi, ja niiden kaadosta tuli seuraavan talven pakollista ohjelmaa. Meillä oli hevonen, jolla ajelin tukit kotikartanolle. Siellä ne siirrettävällä kenttäsirkeillä sahattiin laudoiksi ja piiruiksi. Kun ainekset olivat koossa, rakentaminen pääsi vauhtiin, ja vähitellen talo sitten valmistui.

Uusi mahdollisuus

Soinista ja vallankin täältä kotikylältäni Kukonkylältä on ulkomaille muutto ollut melko yleistä kautta vuosien ja vuosikymmenten. Jo 1800-luvulla oli menijöitä, ja he saivat ennen toista maailmansotaa seuraajia. Joskus, ehkä 1920-luvun alussa Kantoperän mummo, kuullessaan auton äänen toista kertaa elämässään tuli päästäneeksi lentäväksi lauseeksi muodostuneen tokaisun: "Noin se silloinkin laittoi kun Aati Amerikkaan lähti." Muistaakseni sanoin saman tutun lauseen äidilleni, kun vuonna 1964 olin Kanadaan lähdössä ja taksi ajoi pihaan.

Sotien jälkeenkin Kukonkylän kansakoulupiiristä on laskujeni mukaan lähtenyt 30 henkilöä siirtolaisiksi

Kanadaan. Mukana ovat Suomessa syntyneet lapset. Sen sijaan luvusta puuttuu salamatkustajana mennyt henkilö, muutama kuukausi äitinsä muuton jälkeen normaaliaikaisena Kanadassa syntynyt, siis mukana ollut mutta 'piilossa' matkustanut.

Isäni isä, jonka sukunimi silloin oli Jousmäki, lähti Yhdysvaltoihin, samoin hänen naapurinsa Iida Maria, tyttönimeltään Ylätalo. He menivät kihloihin Yhdysvalloissa, palasivat Suomeen, avioituivat ja perustivat perheen täällä. Isä oli heidän lapsistaan vanhin. He rakensivat talon kilometrin päähän kotitalostani, äitini syntymäkodista, johon isä tuli kotivävyksi. Kun isän vanhemmat aloittivat elämän uudessa paikassa, sukunimeksi otettiin Alkula. Äidin isä kävi kolme kertaa Yhdysvalloissa. Äidin sisko, Impi, kävi Yhdysvalloissa ja oppi englantia niin hyvin, että toimi tulkkina muille matkalaisille. Hän muisteli mm. avustaneensa matkalla Niilo Wälläriä, joka vaikutti Yhdysvalloissa viitisen vuotta. Tämä karkotettiin maasta 1919, ja tuomio pantiin täytäntöön 1920. Syynä oli luvaton maahan saapuminen. Asiaan ehkä vaikuttivat myös Wällärin sosialistiset mielipiteet ja niihin perustunut ammattiyhdistys- ja julkaisutoiminta. Sittemmin hän palasi Suomeen ja monien vaiheiden jälkeen hänestä tuli sotien jälkeen Merimies-Unionin puheenjohtaja, joka järjesti usein jäänsärkijät lakkoon, tietysti paksuimpien jäiden aikaan. Impikin palasi kotikyläänsä ja perusti tienristeykseen Kahvila Suvannon. Sain siellä pikkupoikana monet limonadit.

Vajaan kilometrin päässä kotoani saman tien varressa asui Olga Kantola, os. Kukko, joka suunnitteli muuttoa Amerikkaan 1910-luvun varhaisina vuosina. Hän oli nähnyt uutisia, joissa kerrottiin, että oli valmistumassa uusi laiva, Titanic, joka olisi muita nopeampi ja hyvin turvallinen, suorastaan uppoamattomaksi mainostettu. Niinpä tämä ehkä merimatkaa vähän pelännyt nainen suuntasi luottavaisin mielin pienen suomalaisseurueen mukana Southamptoniin huhtikuussa 1912. Heillä ei vielä ollut

lippuja hankittuina, ja perillä odotti pettymys. Neitsytmatkan paikat oli loppuunmyyty. Ei auttanut kuin etsiä toinen laiva, jolla matkaan sitten päästiin. Toisin kuin Titanic, tämä laiva purjehti turvallisesti perille. Olgakin palasi myöhemmin, meni naimisiin Rikunsa kanssa ja eli naapurinani vanhaan ikään asti.

Titanicin maine oli kiirinyt myös Yhdysvaltoihin, josta joukko Kukonkylän Kantoperälle paluuta suunnitelleita siirtolaisia olisi matkustanut Eurooppaan juuri tällä uudella upealla laivalla. Heidänkin täytyi muuttaa suunnitelmiaan. He kyllä palasivat, mutta Titanic makasi jo silloin Atlantin pohjassa jäävuoreen neitsytmatkallaan törmättyään.

Siirtolaisuuteen liittyi usein paluuta koskeva tavoite. Äitini isäkin sai aina kertymään jonkin verran rahaa ja osti palattuaan kappaleen maata. En tiedä, kuuluiko Impi-tätini suunnitelmiin kahvilan pito jo lähtiessä, mutta sellaisen hän ainakin pystyi perustamaan palattuaan. Joskus ei onnistuttu yhtä hyvin. Olen kuullut kerrottavan lama-aikaan Yhdysvalloissa olleesta siirtolaisesta, joka palattuaan joutui kävelemään Ähtärin asemalta kotikyläänsä yli 30 kilometrin matkan, koska muuhun ei ollut varaa. Toinen siirtolainen oli nälkiintynyt Yhdysvalloissa pahasti. Myöhemmin saapuneet tutut näkivät hänen tilansa ja vievät hänet ravintolaan syömään. Hän tilasi suurimman pihvin minkä sai, ahmi sen hetkessä ja kuoli saatuaan pitkän paaston jälkeen vatsansa täyteen vahvaa ruokaa. Varmaan oli myös niitä, jotka eivät päässeet takaisin meren yli, vaikka olisivat halunneet palata.

Naapurini Aleksi menestyi ilmeisesti muuten hyvin, mutta menetti sormensa Sudburyn kaivoksessa. Hänkin palasi ja perusti perheen. Hänen poikansa perheineen oli myöhemmin Ontariossa useita vuosia, ja hekin palasivat elääkseen pääosan aikaansa Suomessa.

Lähtövalmisteluja

Noin puolen kilometrin päässä asui Lauri Puiras perheineen. He olivat jo olleet Kanadassa, menneet vuonna 1951. Siellä he saivat kaksi lasta ja palasivat Suomeen kevättalvella 1957 ja asettuivat vanhalle kotitalalleen. Myös Lauri alkoi rakentaa uutta asuinrakennusta. Usein kävimme tilaamassa rakennustarvikkeita. Kun käytimme paljon samoja materiaaleja molempiin taloihin, saimme tilauserät kasvamaan niin, että yksikköhinnat laskivat hieman. Teimme muutenkin yhteistyötä niin että kumpikin osallistuimme molempien rakennusten pystyttämiseen.

Rakentamisen aikana huomasin, että yhteiskunnassa oli erilaista suhtautumista perheellisiin ja perheettömiin. Lauri perheellisenä sai avustusta vesipumpun hankkimiseen, jotta vesihuolto saatiin ajanmukaiseen järjestykseen. Varani olivat vähäisemmät. Laitoin myös vesipumpun, mutta en saanut avustusta, koska olin perheetön. Nykykatsannossa tällaista erilaista kohtelua usein kutsutaan syrjinnäksi.

Meillä oli usein puhetta Kanadaan menosta. Lauri mieli takaisin, koska oli menestynyt hyvin. Minulla oli myös kiinnostusta, koska en oikein uskonut, että saisin heikohkon taloustilanteen olennaisesti muuttumaan. Joutuisin yrittämään pienviljelystä kotitalalla enkä pystyisi kunnolla keskittymään muihin, siihen asti sivutöinä tekemiini vähän tuottoisampiin ja mielestäni kiinnostavampiin asioihin.

Olimme vuonna 1964 tekemässä salaojaa Laurin viljelysmaalla. Pidimme taukoa, kun Lauri iski lapionsa pystyyn maahan ja ilmoitti lähtevänsä Kanadaan. Hän mainitsi, että jos haluaisin mukaan, paperit olisi laitettava vetämään pian. Olin samassa oman päätökseni tehnyt. Tulin kotiin ja kerroin vanhemmilleni, että aion lähteä Kanadaan. Eivät he vastustamaankaan ruvenneet.

Minulla oli jo suunnitelmia valmiina. Kirjoitin samana iltana entiselle lähinaapurillemme Reino Saarelle, joka oli yhdessä veljensä ja tämän perheen kanssa mennyt Kanadaan. Tiesin, että hän oli Island Lake Lumber -yhtiön työnjohtajana ja mittamiehenä. Kysyin, voisiko hän taata minulle vuoden työt, jotta voisin hakea viisumia. Siihen aikaan Kanada vaati, että tulijoilla oli tiedossa vuoden työt, että he läpäisivät terveystarkastuksen eikä rikosrekisteriä saanut olla. Nykyään vaatimukset ovat paljon tiukentuneet, mutta silloin oli tällainen kolmipohjainen seula läpäistävänä.

Kävimme Alavuden sairaalassa keuhkokuvassa. Minun kuvani tuli takaisin konsulaatista. Reunasta puuttui kuulemma pala keuhkoa, mikä ei ollut ollut hyväksyttävää. Molempien keuhkojen piti mahtua samaan kuvaan kokonaan. Arvelin, että Seinäjoen Tuberkuloosipiirillä ainakin osataan keuhkot kuvata. Kuvauksen jälkeen sain panna paidan päälle, mutta minun piti vielä jäädä odottamaan, että varmasti saisin oikeanlaisen kuvan mukaani. Jonkin ajan kuluttua hoitajatar tuli komentamaan paidan pois päältä. He olivat osanneet asetella keuhkot kuvan keskelle, mutta molemmista reunoista puuttui nyt osa. Leveitä keuhkojani ei saatu samalle levyille mahtumaan. Lopulta kummastakin puolesta otettiin erilliset läpivalaisut, vaikka se olikin konsulaatin ohjeiden vastaista. Onneksi kuvat nyt hyväksyttiin, eikä matka jäänyt röntgenkoneen kapean kuvakulman vuoksi tekemättä.

Suuntasimme sitten seinäjoelle. Siellä oli Kanadan lähetystön valtuuttama lääkäri Tarmo Kähkönen, jonka luokse menimme todistuksia kyselemään. Miehet olivat kuulemma Kanadan vaatimassa kunnossa. Saimme myös asiaan kuuluvat rokotukset. Tarkastuksen tiedot piti ilmoittaa konsulaatille erityisellä kaavakkeella. Laurin paperin valmiiksi saatuaan Kähkönen huomasi, että kaavakkeet olivat loppuneet. Hän oli hieman huolestunut ja sai minutkin jännittämään, keskeytyisivätkö

matkavalmistelut väärin ilmoitettuihin terveystietoihin. Ei tästä myöhemmin mitään ongelmia aiheutunut.

Suunnitelmamme näytti onnistuvan. Tarkoituksenamme oli mennä kahdeksi vuodeksi Atlantin taakse. Lauri tarvitsi varoja uuden navetan tekemiseen, koska vanha oli jo vähän huonossa kunnossa. Minä taas halusin ylipäänsä rahaa sen verran, että tulisin kohtalaisesti toimeen. Viisumit sitten tulivat aikanaan, ja kaikki alkoi olla valmista.

Kuva 1: Veikko Vapalahden Volkswagen Kleinbus tuli tutuksi armeijan jälkeen ajaessani taksia

Kuva 2: Vielä Suomessa...Uuteen asuinrakennukseen tuleva ensimmäinen puu kaatuu. Puu tuntui isolta, mutta enpä tiennyt vielä isoista puista mitään...

Kuva 3: Ottawalainen opiskelija Jeff Dinsdale tuli kesäksi järjestämään vapaa-ajan ohjelmaa Island Laken kylän lapsille ja nuorille. Hän opetti myös englantia. Eturivissä Kauno ja Kerttu Kallinen ja tuntematon mies. Takana vasemmalla Lauri Puiras ja oikealla Tauno Alkula.

Kuva 4: Tämä on Pettibone, trukin ja kurkottajan yhdistelmä. Ajoin tätä sen jälkeen kun palasin Torontosta sairaala- ja kuntouttamiskeskuksesta. Oli erittäin miellyttävä kone käsitellä mutta kylmä talvella. Kone oli lämpöisessä tallissa yöt, ja vetelin aamulla kuorma-autoja käyntiin. Eräänäkin aamuna pakkasta oli 45° c.

Ontario

Atlantin yli

On lokakuun 23. päivä, torstaipäivä, vuonna 1964. Taksi kaartaa pihaan. Taksissa istuu jo naapurini Lauri. Nousen taksiin, ajamme Ähtärin asemalle ja nousemme Helsinkiin menevään junaan. Pysähdymme Haapamäelle ja jatkamme sitten Helsinkiin. Saavumme sinne, kävelemme illalla hieman kaupungilla. Otamme huoneen matkustajakoti Kalevalasta. Aamulla on aikainen nousu. Menemme linja-autoon, joka vie meidät Seutulan lentoasemalle. Nousemme siellä lentokoneeseen, joka on uusi, juuri muutama päivä sitten tullut Super-Caravelle. Matka alkaa.

Nousemme 6,5 kilometriin. Kapteeni ilmoittaa korkeuden ja kuuluttaa, että nousemme vielä 11 kilometriin. Minusta tuntuu, että nyt olisi jo riittävästi korkeutta, mutta noustaankin.

Välilasku on Hampurissa. Siellä ei ole aikaa käydä, vaikka sisareni on kaupungissa opiskelemassa yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa. Jatkamme lyhyen pysähdyksen jälkeen Amsterdamiin, jossa odottaa hollantilainen KLM:n kone. Pienen odotuksen jälkeen nousemme suihkukoneeseen, johon pääsemme, vaikka liput on myyty potkurikoneeseen. Siihen aikaan liput olivat vielä eri hintaisia. Meidät päästettiin kuitenkin halvemmilla lipuilla suihkukoneeseen. Niin alkaa seitsemän tunnin lentomatka Montrealiin.

Välillä oli aika myrskyisää, kuoppaista. Joskus tuntui kuin olisi menty rappuja alaspäin. Olikohan se kapteeni, joka oli käymässä koneen peräosassa. Hän meni puolijuoksua